

ЗАШТИТА ПРИРОДЕ PROTECTION OF NATURE	Бр. 61/2 № 61/2	страна 147-165 page 147-165	Београд, Belgrade,	УДК: 343.58(497.11) Review article
---	--------------------	--------------------------------	-----------------------	---------------------------------------

АНА БАТРИЋЕВИЋ¹

КРИВИЧНО ДЕЛО НЕСАВЕСНОГ ПРУЖАЊА ВЕТЕРИНАРСКЕ ПОМОЋИ У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Извод: Инкриминисањем несавесној пружања ветеринарске помоћи наш законодавац је обезбедио кривичноправну заштитиу живојинња као интегралној дела живојине средине, али и њихових власника и других људи од штетних последица постојања ветеринара противно основним правилима ветеринарске струке. Веома мали број пријављених случајева несавесној пружања ветеринарске помоћи у нашој земљи не умањује значај овој кривичној дела, посебно ако се узму у обзир покушаји правосудних органа, правних теоретичара и представника медија и невладиној сектора усмерени на подизање друштвене свесћи о значају добробити живојинња. У том смислу, аутор настоји да анализира основне карактеристике овој кривичној дела у позитивном кривичном праву Републике Србије, као и да подвуче одредбе Закона о добробити живојинња и Закона о ветеринарству од значаја за ту проблематику.

Кључне речи: несавесно пружање ветеринарске помоћи, кривично дело, прекршај, добробити живојинња, ветеринарство

Abstract: By incriminating malpractice in veterinary services, our legislator has provided not only criminal legal protection of animals as integral parts of the environment, but also of their owners and other people, from harmful consequences of veterinarians' conducts against fundamental rules of veterinary profession. A very small number of reported cases of malpractice in veterinary services in our country does not diminish the significance of this criminal offence, especially when considering the efforts of our judicial system, legal theoreticians and representatives of the media and non – governmental sector to increase the social awareness about the importance of animal welfare. In that sense, the author attempts to analyze essential characteristics of this criminal offence in current criminal legislation of

---

¹ Ана Батрићевић, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Грачаничка бр. 18, 11000 Београд, 011 2625-424

the Republic of Serbia as well as to underline the provisions of Animal Welfare Law and Law on Veterinary Practice pertinent for this issue.

Key words: *malpractice in veterinary service, criminal offence, misdemeanor, animal welfare, veterinary medicine*

УВОД

Паралелно са све интензивнијим нарушавањем животне средине, расте и човекова свест о значају који она као целина, али и сви њени појединачни елементи, укључујући и животињски свет, имају за његов опстанак. Човек је одувек користио животиње за своје потребе и да му олакшају и улепшају живот (Стубичан, 1989: 501). Човек је одувек био свестан у коликој мери квалитет његовог живота директно зависи од производа животињског порекла, те је са тог, антропоцентричног становишта, још у знатно старијим правним изворима посвећивао пажњу регулисању свог односа према животињама, а посебно према домаћим животињама. Тако је, на пример, *The Body of Liberties* Пуританаца колоније Масачусетс Беј из 1641. године забрањивао окрутност према животињама, што се у пракси нарочито односило на домаће животиње попут коња и волова (Stewart Leavitt, Halverson, 1990:1 – 2). Као један сегмент тог односа јавља се и дужност власника да се стара о здравственом стању сопствених животиња.

Прописи који су обавезивали власника да се стара о здрављу својих домаћих животиња постојали су и на подручју наше земље. На пример, Казнителни закон за полицајне преступе из 1850. године обавезује сваког домаћина да обавести полицију уколико се код његове стоке појави заразна болест као и да у таквој ситуацији поштује и примењује све санитарско – полицијске наредбе. У супротном, била би му изречена казна новчана казна или казна затвора до 30 дана, уколико је у питању тежа заразна болест.² И Криминални (Казнителни) законик за књажество Србију из 1860. године прописивао казну затвора или робије у трајању до 5 година за лице које пропусти да предузме прописане мере за превенцију сточних („марвених“) болести.³

Обавеза старања о сопственим животињама била је успостављена првенствено ради очувања исправности намирница и других производа животињског порекла као и људи који имају контакт са животињама. Међутим, заштиту здравља животиња у модерном друштву треба посматрати и у контексту савремених, биоцентрично оријентисаних етичких принципа, који налажу успостављање одговорности човека према животињама не због њега

² Чл. 59. Казнителни закон за полицајне преступе из 1850. године

³ Чл. 303. Криминални (Казнителни) законик за књажество Србију од 1860. године

самог, већ због вредности и интереса које животиње поседују саме по себи (Фајнберг, 1987:29 - 30), дакле као „субића“ (Пауновић, 2004:60) која коегзистирају *са* људима а не као „суб – бића“ која егзистирају *за* људе.

То значи да данас старање о здрављу животиња треба сагледавати како у контексту очувања здравља људи и животне средине уопште, тако и у контексту поштовања добробити животиња и, у крајњој линији, остваривања њихових права, као концепта који стиче све више присталица у научним круговима широм света (Tester, 1992:13 – 14, Kelch, 1999 и Regan, 2004). Из тога произлази да обављање ветеринарске делатности има вишеструк друштвени значај, будући да обезбеђује не само заштиту здравља и добробити животиња, већ и заштиту здравља људи, односно јавног здравља, безбедности хране и животне средине (Mceachern Nunalee, Weedon, 2004: 136 – 137). Као драстичан пример утицаја здравља животиња на стање дела или целокупне животне средине у нашој земљи може се навести зараза стада на Власини, до које је дошло захваљујући увозу заражених грла из Македоније деведесетих година двадесетог века. Последице таквог случаја још су драстичније ако се узме у обзир чињеница да је Власина вреднована и заштићена као предео изузетних одлика.

Као посебан проблем, повезан и са здравственом заштитом животиња и са животном средином јавља се и незаконито одлагање уинутих животиња или њихових делова, које прети да угрози како здравље људи, тако и здравље других животиња и, у крајњој линији, животну средину као целину. Додатну озбиљност овај проблем, који је препознат и код нас, поприма уколико је у питању леш животиње која је била заражена, а није (или није адекватно) третирана од стране ветеринара.

Добробит животиња одређује се као обезбеђивање услова у којима животиња може да остварује своје физиолошке и друге потребе својствене врсти као што су: исхрана и напајање, простор за смештај, физичка, психичка и термичка удобност, сигурност, испољавање основних облика понашања, социјални контакт са животињама исте врсте и одсуство непријатних искустава као што су бол, патња, страх, стрес, болести и повреде.⁴ Тако дефинисан, појам добробити животиња подразумева очување њиховог здравља, између осталог, кроз обављање ветеринарске делатности⁵, а у оквиру ње и благовременог и савесног пружања ветеринарске помоћи у случајевима када је то неопходно. Старање о здрављу и добробити животиња као и обезбеђивање без одлагања одговарајуће ветеринарске помоћи спадају у дужности власника односно држаоца животиње⁶, док је за пружање ветеринарске помоћи у складу са законом и етичким кодексом струке одговоран искључиво ветеринар.

⁴ Чл. 5. ст. 1. тачка 4. Закон о добробити животиња

⁵ Више о појму ветеринарске делатности видети у чл. 4. Закон о ветеринарству

⁶ Чл. 6. ст. 1. и чл. 138. ст. 2.

Правила понашања ветеринара и стандарди исправног обављања њихових професионалних дужности садржани су у одговарајућим актима професионалних организација ветеринара – етичким кодексима струке (Стубичан *и сар.*, 1990:761). До сада је на међународном нивоу усвојен значајнији број таквих кодекса како универзалног карактера, тако и регионалног важења.⁷ У нашој земљи, основна начела обављања ветеринарске делатности садржана су у важећим актима усвојеним од стране Ветеринарске коморе Србије. То су: 1) Кодекс ветеринарско – медицинске етике Ветеринарске коморе Србије из 2007. године 2) Статут Ветеринарске коморе Србије из 2007. године и 3) Дисциплинско – етички правилник Ветеринарске коморе Србије, такође из 2007. године. Ветеринарски етички кодекси доносе се из потребе да се контролише понашање ветеринара и ветеринарске струке, уопште. Делотворност ветеринарских етичких кодекса (у односу на поштовање закона) састоји се у настојању да припадници ветеринарске струке буду усмерени на професионално обављање дужности без „законске присиле“ и према утврђеном стандарду професионалног обављања ветеринарске праксе. Ипак, примена кодекса не гарантује да ће поступање противно његовим правилима аутоматски бити спречено, те су за његово кршење прописане одговарајуће санкције (Стубичан *и сар.* 1990:762). У питању су следеће дисциплинске мере: 1) опомена, 2) јавна опомена, 3) јавна опомена са новчаном казном, 4) привремено одузимање лиценце у трајању до 3 месеца,

---

⁷ На светском нивоу су за ову област најзначајнији акти усвојени од стране Светске ветеринарске организације (*World Veterinary Association*): 1) Устав Светске ветеринарске организације (*Constitution of World Veterinary Association*) усвојен 1959. године и 2) Кодекс професионалне етике Светске ветеринарске организације, (*Code of Professional Ethics of World Veterinary Association*), доступан у издању из 1999. године Од међународних стандарда у сфери пружања ветеринарске помоћи значајни су и акти донети од стране Светске организације за здравље животиња (*World Organisation for Animal Health*): 1) Здравствени кодекс за копнене животиње (*The Terrestrial Animal Health Code*), чије је најновије (19.) издање усвојено 2011. године и 2) Здравствени кодекс за животиње које живе у води (*The Aquatic Animal Health Code*), чије је последње (14) издање усвојено такође 2011. године. За европски регион највећи значај имају акти усвојени под окриљем Европске ветеринарске федерације (*Federation of Veterinarians of Europe*) и то : 1) Европски ветеринарски кодекс понашања (*European Veterinary Code of Conduct*) из 2008. године 2) Европски кодекс добре ветеринарске праксе (*European Code of Good Veterinary Practice*) из 2002. године и 3) Европски ветеринарски акт (*European Veterinary Act*) из 2008. године, док су у Сједињеним Америчким Државама то Принципи ветеринарске медицинске етике Америчког ветеринарског медицинског удружења (*Principles of Veterinary Medical Ethics of American Veterinary Medical Association*), који су први пут усвојени још 1867. године, а чије је последње издање објављено 2010. године.

односно 6 или 9 месеци, у зависности од тежине дисциплинског прекршаја и 5) трајно одузимање лиценце.⁸

Поред дисциплинске одговорности због кршења Кодекса професионалне етике Ветеринарске коморе Србије, у одређеним случајевима могу бити испуњени и услови за грађанскоправну одговорност ветеринара уколико је он својим несавесном понашањем причинио материјалну или нематеријалну штету. Затим, поступање ветеринара противно принципима добре ветеринарске праксе и, уопште, противно основним начелима добробити животиња могло би, у зависности од околности, имати за последицу и његову прекршајноправну одговорност у смислу Закона о добробити животиња или Закона о ветеринарству. Коначно, најгрубље одступање од опште признатих и прихваћених правила ветеринарске науке и праксе имаће за последицу кривичноправну одговорност ветеринара, под условом да су у конкретном случају остварени елементи бића кривичног дела несавесног пружања ветеринарске помоћи.

1. Кривично дело несавесног пружања ветеринарске помоћи – члан 271. Кривичног законика Републике Србије

Кривично дело несавесног пружања ветеринарске помоћи чини ветеринар или овлашћени ветеринарски радник који при пружању ветеринарске помоћи препише или примени очигледно неподобно средство или очигледно неподобан начин лечења или уопште несавесно поступа при лечењу животиња и тиме проузрокује угинуће животиња или другу знатну штету.⁹ Ово кривично дело је систематизовано у оквиру XXIV поглавља Кривичног законика Републике Србије, посвећеног кривичним делима против животне средине и представља посебан, специјални облик испољавања несавесног рада у служби (Јовашевић, 2009:282).

До 1. јануара 2006. године, кривично дело несавесног пружања ветеринарске помоћи било је систематизовано у оквиру XV поглавља Кривичног закона Републике Србије, посвећеног кривичним делима против привреде.¹⁰ У најширем смислу, заштитни објект ове инкриминације били су привредни интереси земље, односно привредни систем и његово правилно функционисање (Срзентић *и сар.*, 1991:401), а, у оквиру њега, сточарство као привредна грана (Срзентић *и сар.*, 1991:443). У ужем смислу, објект заштите овог кривичног дела били су живот и здравље стоке и живине (Јовашевић, 2003:277). Из поглавља у оквиру којег је ово кривично дело сада систематизовано, произлази да је његов заштитни објект животна средина, одређена као скуп природних и створених вредности чији комплексни

⁸ Чл. 17. Дисциплинско – етички правилник Ветеринарске коморе Србије

⁹ Чл. 271. Кривични законик Републике Србије

¹⁰ Чл.156. Кривични закон Републике Србије

међусобни односи чине окружење односно простор и услове за живот људи¹¹. Међутим, чини се да тако широко дефинисана животна средина неће увек бити добро, вредност или интерес коме се на овај начин пружа кривичноправна заштита. О томе би могло бити речи у случају несавесног пружања ветеринарске помоћи према изузетно великом броју животиња, услед чега би наступиле озбиљне последице по животну средину чији су те животиње интегрални део. У том смислу, било би исправније рећи да се овом инкриминацијом заправо штите живот и здравље животиња (пре свега стоке, живине и дивљачи) (Јовашевић, 2009:282), али и свих других животиња, којима се ветеринарска помоћ иначе пружа.

У теорији постоје и схватања да се овим кривичним делом штити право власника и држаоца животиња на одговарајућу здравствену заштиту животиња, чиме се штите и саме животиње, али тек индиректно, као интегрални део животне средине (Стојановић, 2006:617). Ово схватање се базира на антропоцентричном поимању објекта заштите заступљеном у нашем позитивном кривичном праву, према коме објект заштите могу бити само човек и друге основне друштвене вредности¹², док животиње могу бити само објект радње кривичног дела.

Објект радње овог кривичног дела може бити свака животиња која подлеже здравственој заштити животиња. Према Закону о ветеринарству, појам животиње обухвата: домаће папкаре и копитаре, живину, зечеве, куниће и друге глодаре, дивљач и друге животиње и птице које нису живина, дивље животиње, гмизавце, лабораторијске и експерименталне животиње, рибе и друге водене животиње (осим живих шкољки и осталих мекушаца, живих бодљокожаца, живих плашташа и живих морских пужева) итд.¹³ До ступања на снагу важећег Кривичног законика Републике Србије, објект радње кривичног дела несавесног пружања ветеринарске помоћи укључивао је само стоку и живину (Јовашевић, 2003:277). Данас осим стоке и живине то могу бити све домаће животиње (укључујући и кућне љубимце – псе, домаће мачке, домаће птице, мале глодаре, тераријумске, акваријумске и друге животиње, које се гаје или држе за дружење, рекреацију, заштиту или помоћ човеку¹⁴ као и дивље животиње (Стојановић, 2006:617).

Радња извршења кривичног дела несавесног пружања ветеринарске помоћи одређена је алтернативно и обухвата следећа чињења или нечињења: 1) преписивање или примену очигледно неподобног средства лечења; 2) преписивање или примену очигледно неподобног начина лечења и 3) уопште несавесно поступање при лечењу животиња.

Средство лечења је такво средство које се уноси у организам или ставља на тело животиње ради лечења, постављања дијагнозе, заштите од заразе или у

¹¹ Чл. 3., Закон о заштити животне средине

¹² Чл. 3., Кривични законик Републике Србије

¹³ Више видети у чл. 3. ст. 1. тачка 22. Закон о ветеринарству

¹⁴ Чл. 3. ст. 1. тачка 30.

друге сврхе у оквиру пружања ветеринарске помоћи, док се под начином лечења подразумева сама врста ветеринарске интервенције или стручни третман који се примењује према животињи у неком од наведених циљева (Срзентић *и сар.*, 1991:444). По правилу, одређени начин лечења прати примена одређеног средства лечења и обрнуто. Преписивање или примена очигледно неподобног средства или начина лечења подразумева различите поступке (чињења или нечињења) којима се у знатној мери одступа од правила ветеринарске струке код одређивања дијагнозе болести и одређивања терапије односно начина или средства лечења (Јовашевић, 2009:283). Елемент очигледности ће постојати у случају да је учињена тежа повреда професионалне дужности, тј. таква повреда која представља грубо одступање од опште прихваћених правила ветеринарске науке и праксе (Срзентић *и сар.*, 1991: 444)

Уопште несавесно поступање при лечењу животиња укључује оне делатности којима се крше правила струке у погледу примене одређених ветеринарских поступака (Стојановић, Перић, 2000: 248 – 249.) Као примери таквог поступања могу се навести: пропуштање примене одговарајућих хигијенских мера или стерилизације инструмената, пропуштање прегледа, површан преглед животиње услед чега није утврђено постојање заразе или је дата погрешна дијагноза итд. (Срзентић *и сар.*, 1991:444).

За постојање кривичног дела битно је да је радња извршења предузета при пружању ветеринарске помоћи (Јовашевић, 2009:283). Притом треба нагласити да законски израз „при пружању ветеринарске помоћи“ обухвата не само лечење оболелих животиња већ и разне мере здравствене превентиве и контроле које се примењују према здравим животињама, као што је, на пример, вакцинисање, узимање крви ради анализе и поступак при вештачком осемењавању стоке (Срзентић *и сар.*, 1991:444).

Тако одређена, радња извршења овог кривичног дела има одређене сличности са радњом извршења кривичног дела несавесног пружања лекарске помоћи. (Стојановић, 2006:617 и 583)¹⁵ У том контексту, и значења наведених чињења и нечињења треба узети у смислу у коме су одређена код кривичног дела несавесног пружања лекарске помоћи, с тим да се неподобност средстава и начина лечења односно друго несавесно поступање процењују према правилима ветеринарске науке и праксе (Лазаревић, 2006:698). Кривична одговорност лекара претпоставља тешку, грубу и упадљиву лекарску грешку, а сматра се да се мање лекарске грешке могу поткрасти и савесном лекару (Радишић, 2008:195). Имајући у виду сличност између наведених кривичних дела, било би оправдано такав став заузети и приликом процене постојања кривичне одговорности ветеринара, односно других ветеринарских радника.

Последица овог кривичног дела састоји се у наступању угинућа животиња или проузроковању друге знатне штете. Дакле, кривично дело је

¹⁵ Видети и: чл. 251. Кривични законик Републике Србије

довршено када је несавесним пружањем ветеринарске помоћи проузроковано угинуће животиња или друга знатна штета (Лазаревић, 2006:698). Уколико услед несавесног пружања ветеринарске помоћи не дође до угинућа животиња или проузроковања знатне штете, постојаће покушај овог кривичног дела, који није кажњив. У вези са последицом која се састоји у угинућу животиња, може се поставити питање њиховог броја, односно да ли је за постојање овог кривичног дела довољно угинуће најмање две животиње или је потребно да се ради о већем броју јединки. Поред тога, остају нејасни и сами критеријуми за одређивање минималног броја угинулих животиња који се захтева за постојање овог кривичног дела. У обзир долазе следећи параметри: врста животиња, а посебно њихова припадност заштићеним животињским врстама¹⁶, њихова способност да осете бол, патњу, страх и стрес, економска вредност животиња, афекциона вредност коју те животиње имају за свог власника итд. Тако се може поставити и питање да ли ће ово кривично дело постојати и када услед предузимања неке од радњи извршења дође до угинућа две животиње мање економске вредности (на пример, две јединке живине) и две животиње веће економске вредности (на пример, две јединке стоке).

Ни последица која се састоји у наступању знатне штете није прецизније дефинисана у законском тексту. Према ставу кривичног одељења Врховног суда Србије из априла 2006. године, знатна штета постоји када износ штете прелази 900 000 динара (Стојановић, 2006:617). Између осталог, знатну штету могу чинити и високи трошкови лечења животиња, (Стојановић, 2006:617) али нема сумње да штета таквих размера може проистећи и из других разлога или околности. На пример, таква штета би била проузрокована и уколико би дошло до угинућа само једне животиње, под условом да се процени да њена тржишна вредност прелази наведени новчани износ. Такође, знатна штета би могла да се односи и на умањење у наведеном или већем износу економске вредности једне или више животиња.

Кривично дело несавесног пружања ветеринарске помоћи може бити учињено како са умишљањем тако и са нехатом као обликом кривице. Умишљај учиниоца треба да обухвати свест да се при пружању ветеринарске помоћи несавесно поступа и да ће услед тога наступити или да може да наступи угинуће животиња или знатна штета (Лазаревић, 2006:698). У погледу нехата као облика кривице, требало би, пошто су учиниоци овог кривичног дела ветеринарски радници као лица која обављају посебну професију, узети у обзир и институт професионалног нехата, односно посебног тежег облика нехата, који наш закон не познаје. У питању је нехат таквог лица које је по свом позиву, занимању или професији дужно да приликом предузимања радње из оквира своје професије буде пажљивије од других лица и да с обзиром на

¹⁶ Видети: чл. 3. ст. 1. тачка 4. Закон о заштити животне средине, Закон о заштити природе, Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године и Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива

своја посебна стручна или специјална знања или оспособљености испољи посебну пажљивост и обазривост која се од просечних људи не захтева. Иако законом није изричито предвиђен као такав, овај облик нехата може у одређеним случајевима имати значаја код одмеравања казне учиниоцу (Јовашевић, 2006:621).

У улози учиниоца овог кривичног дела може се јавити како ветеринар, тако и други овлашћени ветеринарски радник (Стојановић, 2006:617). Појам ветеринара и ветеринарског радника дефинисани су важећим Законом о ветеринарству¹⁷. Према том закону, ветеринар је доктор ветеринарске медицине односно дипломирани ветеринар¹⁸. Закон о ветеринарству под појам ветеринарског радника подводи и ветеринаре и ветеринарске техничаре.¹⁹ Ветеринарски техничар помаже ветеринарима у обављању ветеринарске делатности и под њиховим надзором обавља послове који му они одреде. Ветеринарски техничари не могу изводити хируршке захвате, постављати дијагнозу, прописивати начин лечења и самостално располагати лековима.²⁰ Будући да Закон о ветеринарству појмом ветеринарског радника обухвата и ветеринара и ветеринарског техничара, било би исправније да уместо постојеће формулације у Кривичном законнику, према којој се као могући учиниоци овог кривичног дела јављају „ветеринар и овлашћени ветеринарски радник“, употребити неку од следећих формулација: 1) ветеринар и овлашћени ветеринарски техничар или 2) ветеринар и *групи* ветеринарски радник или 3) само ветеринарски радник (пошто овај појам обухвата и ветеринара и ветеринарског техничара). Иако је реч о напомени терминолошке природе, њеним уважавањем би се избегле могуће дилеме приликом тумачења и практичне примене наведене законске одредбе.

Учиниоцу умишљајног облика кривичног дела несавесног пружања ветеринарске помоћи може се изрећи новчана казна или казна затвора у трајању до 2 године, док се учиниоцу који је поступао са нехатом као обликом кривице може изрећи новчана казна ии казна затвора у трајању до 6 месеци.²¹

2. Одредбе Закона о ветеринарству и Закона о добробити животиња од значаја за сузбијање несавесног пружања ветеринарске помоћи

Законом о ветеринарству регулисана су бројна питања од значаја за заштиту и унапређење здравља и добробити животиња. Њиме су прописане заразне болести животиња и мере за спречавање појаве, откривање, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање тих болести и болести које се

¹⁷ Закон о ветеринарству

¹⁸ Чл. 3. ст. 1. тачка 9.

¹⁹ Чл. 31.

²⁰ Чл. 31.

²¹ Чл. 271. Кривични законик Републике Србије

са животиња могу пренети на људе. Такође и ветеринарско – санитарна контрола као и услови за производњу и промет животиња, производа животињског порекла, хране животињског порекла, хране за животиње, као и услови за обављање ветеринарске делатности.²²

Закон о ветеринарству не садржи одредбе које се директно баве проблематиком несавесног пружања ветеринарске помоћи. Ипак, његове одредбе имају одређен посредан значај за превенцију и санкционисање те појаве. Пре свега, овим законом је одређено које све активности спадају под појам ветеринарске делатности,²³ која правна и физичка лица могу да их обављају и под којим условима. Посебан значај за превенцију несавесног поступања ветеринарских радника приликом пружања ветеринарске помоћи има одредба Закона о ветеринарству којом се ветеринарима и ветеринарским техничарима истовремено додељује право и намеће обавеза да се стручно усавршавају.²⁴ Осим тога, њиме је предвиђено и посебно кривично дело – бављење ветеринарском делатнишћу без прописане стручне спреме (надриветеринарство) (Стојановић, 2009:623). Наиме, Закон о ветеринарству изричито забрањује обављање ветеринарске делатности од стране лица која се у смислу тог закона не сматрају ветеринарским радницима²⁵ (ветеринарима и ветеринарским техничарима)²⁶, прописујући да ће се лица која то чине казнити за кривично дело казном затвора у трајању до 1 године.²⁷

Ни Закон о добробити животиња не говори експлицитно о несавесном пружању ветеринарске помоћи, али, слично као и Закон о ветеринарству, регулише одређена питања релевантна за ту проблематику. Између осталог, овим законом је дефинисан појам добре ветеринарске праксе, који обухвата принципе професионалног понашања и спровођења система управљања квалитетом рада субјеката који обављају ветеринарску делатност у складу са правилима ветеринарске етике.²⁸ У Закону о добробити животиња посебно је наглашено да се све интервенције које обавља ветеринар, односно сви захвати којима се спречавају болести и повреде или мења физичка, психичка или генетска целовитост животиње²⁹, морају обављати у складу са добром ветеринарском праксом³⁰. Такође, тим законом је изричито забрањено подвргавање или омогућавање подвргавања животиње интервенцији која се спроводи без стручне бриге и хуманости и противно правилима добре

²² Чл. 1. Закон о ветеринарству

²³ Чл. 4.

²⁴ Чл.139. ст. 1.

²⁵ Чл. 32.

²⁶ Чл 31. ст. 1. тачка 1. и 2.

²⁷ Чл. 155.

²⁸ Чл. 5. ст. 1. тачка 5. Закон о добробити животиња

²⁹ Чл. 5. ст. 1. тачка 20.

³⁰ Чл. 13. ст. 4.

ветеринарске праксе³¹, као и давање животињи лекова, медицинских и других сличних средстава која немају за циљ дијагностику, превентиву и лечење животиње и побољшање њеног здравственог стања, а могу довести до промене у њеном понашању или физичким и психичким способностима.³²

Примену општих одредаба Закона о ветеринарству и Закона о добробити животиња, којима се уопштено забрањује убијање и злостављање односно злоупотреба животиња, требало би размотрити у случају да је ветеринарски радник поступао несавесно али да, упркос томе, нису испуњени услови за његову кривичну одговорност. Ако услед умишљајног или нехатног несавесног поступања ветеринарског радника приликом пружања ветеринарске помоћи не дође до угинућа више од једне животиње или до проузроковања знатне штете, постојаће само покушај кривичног дела несавесног пружања ветеринарске помоћи, који није кажњив. То не значи да у конкретном случају животињи која је објект радње неће бити нанети непотребан бол, патња, страх и стрес. Под условом да је ветеринарски радник у таквом случају поступао са умишљајем (директим или евентуалним) постојала би могућност да његовим понашањем буду остварена обележја бића другог кривичног дела – кривичног дела убијања и злостављања животиња³³. Са друге стране, ако би ветеринарски радник у наведеном случају поступао са нехатом као обликом кривице, могло би бити речи о прекршају у смислу злостављања животиња³⁴ (према Закону о добробити животиња), односно злоупотребе животиња³⁵ (према Закону о ветеринарству).³⁶

ЗАКЉУЧАК

Систематизовањем кривичног дела несавесног пружања ветеринарске помоћи у оквиру поглавља Кривичног законика које је посвећено кривичним

³¹ Чл. 7. ст. 1. тачка 19.

³² Чл. 7. ст. 1. тачка 25.

³³ Чл. 269. Кривични законик Републике Србије

³⁴ Чл. 7. ст. 1. тачка 1. у вези са чл. 82. ст. 1. тачка 3. и чл. 85. ст. 1. Закон о добробити животиња,

³⁵ Чл. 138. ст. 1. у вези са чл. 160. ст. 2. и чл. 158. ст. 1. тачка 32. Закон о ветеринарству

³⁶ Насупрот изнетом схватању, у многим федералним јединицама Сједињених Америчких Држава потпуно је искључена могућност да ветеринар кривично или прекршајно одговара за злостављање животиња које би било учињено приликом пружања ветеринарске помоћи. Тако категорично онемогућавање да цела једна професија буде подвргнута кривичноправном (или прекршајноправном) санкционисању потпуно неоправдано анулира значајан механизам правне заштите, чиме се допушта да злостављање животиња под наведеним специфичним околностима остане некажњено (Green, 2004:181 - 182).

делима против животне средине, као и укидањем ограничења у погледу животињских врста на које се наведена инкриминација односи, наш законодавац показао је да је променио однос према животињама и питању њихове добробити, односно, у овом случају, здравља као њеног сегмента. Сврставање ове инкриминације у кривична дела против животне средине уместо у кривична дела против привреде значи да се њоме сада на првом месту заштита пружа здрављу и добробити животиња, а не више само сточарству као привредној грани. Међутим, поред животне средине и здравља и добробити животиња, овим кривичним делом се истовремено и даље штите и сточарство као привредна грана и здравље људи који користе производе животињског порекла и интереси власника животиња.

Помак у правцу поштовања принципа биоцентричне етике представља и чињеница да објект радње овог кривичног дела више нису само стока и живина, као животиње од којих човек има непосредну корист, већ и све друге животиње којима може бити пружена ветеринарска помоћ. Таква промена израз је и тенденција присутних у самој ветеринарској професији, која постепено напушта своје „пољопривредне корене“ и све више пажње посвећује здравственој заштити оних животиња од којих човек нема никакву економску корист већ му служе само за дружење и разоноду (Mceachern Nunalee, Weedon, 2004:138).

Проширење круга животињских врста које се могу сматрати објектом радње овог кривичног дела такође говори у прилог тези да се том инкриминацијом не штите искључиво интереси човека већ и здравље и добробит животиња. Ипак, у постојећем кривичноправном законском оквиру се још увек не може говорити о заштити животиња *per se*, већ пре о заштити животињског света као дела животне средине. Такав закључак следи и из условљености постојања кривичног дела несавесног пружања ветеринарске помоћи угинућем више од једне животиње или проузроковањем знатне штете, што значи да оно неће постојати уколико је ветеринарска помоћ несавесно пружена само у односу на једну животињу и то животињу чија је економска вредност мала. О суштинској промени положаја животиња у кривичном праву могло би бити речи тек када би наведено кривично дело постојало и у таквом случају.

У контексту ширења свести о значају добробити животиња у савременом друштву, могла би се преиспитати оправданост условљености постојања овог кривичног дела наступањем последице у виду угинућа животиња или проузроковања знатне штете. Наиме, чини се да би и последица која се састоји у тежем или трајнијем погоршању или нарушавању здравственог стања животиња, уз испуњење свих осталих обележја бића овог кривичног дела, била сасвим довољна за успостављање кривичноправне одговорности несавесног ветеринарског радника. Такво схватање је нарочито оправдано ако се има у виду да је Кривичним закоником Републике Србије инкриминисано и само злостављање животиња, односно наношење животињама бола, патње, страха

или стреса, без обзира на то да ли је оно за крајњи исход имало смрт животиње.³⁷ Како теже или трајније погоршање или нарушавање здравственог стања животиње несумњиво код животиње изазива бол и патњу, било би оправдано да се инкриминација несавесног пружања ветеринарске помоћи прошири и на случајеве у којима је услед примене очигледно неподобног средства или начина лечења или уопште несавесног поступања ветеринара или ветеринарског техничара дошло до тежег и трајнијег нарушавања или погоршања здравља животиња, а не само до њиховог угинућа.

Захтев за наступањем последице која се састоји у знатној штети представља одраз статуса који животиње имају у нашем правном систему – статуса покретних ствари. У светлу промене етичких схватања у правцу омогућавања животињама да и у праву и у друштву стекну положај који се ипак разликује од положаја „пуких покретних ствари“, може се преиспитати оправданост опстанка таквог услова. Захтев за наступањем знатне штете се чини нарочито спорним у ситуацијама када је несавесно пружање ветеринарске помоћи учињено у односу на кућне љубимце, којима су, након усвајања Европске конвенције за заштиту кућних љубимаца 1987. године (ратификоване од стране наше земље тек 2010. године) и званично признат значај који имају у доприносу квалитету живота људи и, отуда, вредност коју имају за читаво друштво³⁸. Притом, кућни љубимци не морају имати никакву тржишну односно економску вредност, већ искључиво емоционални, психолошки и социјални значај за свог власника (Mceachern Nunalee, Weedon, 2004:143 - 144).

Може се поставити и питање које ће кривичноправне последице наступити према важећем законском решењу уколико услед примене очигледно неподобног средства или начина лечења или уопште несавесног поступања ветеринарског радника не дође до угинућа животиња или наступања знатне штете. Тада ће кривично дело несавесног пружања ветеринарске помоћи остати у покушају који, као што је већ истакнуто, није кажњив. Међутим, и у таквом случају би животиња могла трпети непотребан бол, патњу, страх или стрес, иако не би дошло до њеног угинућа или знатне штете. Под условом да је ветеринар поступао са умишљајем (директним или евентуалним) те би се радње могле обухватити кривичним делом убијања и злостављања животиња³⁹, док би у случају нехатног поступања ветеринара могло бити речи о прекршају у смислу злостављања животиња (према Закону о

³⁷ Видети: кривично дело убијања и злостављања животиња, чл. 269. Кривични законик Републике Србије

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Чл. 269. Кривични законик Републике Србије

добробити животиња)⁴⁰, односно злоупотребе животиња (према Закону о ветеринарству)⁴¹.

Расположиви статистички подаци показују да се случајеви несавесног пружања ветеринарске помоћи у Републици Србији веома ретко пријављују надлежним државним органима. Током 2007. године је у нашој земљи пријављено свега шест учинилаца овог кривичног дела⁴², 2008. године четири⁴³, док су 2009. године пријављена свега два⁴⁴. Ипак, из тих података се не би могао аутоматски извести генерални закључак о слабој заступљености овог кривичног дела у нашој земљи. Наиме, они могу указивати и на слабу заинтересованост субјеката који су упознати са случајевима вршења овог кривичног дела да о томе информишу надлежне државне органе, као и на отежан приступ надлежних државних органа информацијама о таквим случајевима. Са друге стране, такви подаци могу сугерисати и да је обављање ветеринарске делатности у нашој земљи у складу са стандардима који су прокламовани на националном, регионалном и интернационалном нивоу или да не одступа од истих у знатнијој мери.

Другим речима, може се претпоставити да се у већини случајева у нашој земљи ветеринарска помоћ пружа савесно. Али, скроман број случајева несавесног пружања ветеринарске помоћи не искључује постојање одређеног процента такозваних тамних бројки криминалитета у овој области, те због тога овај облик криминалног испољавања не треба неоправдано стављати у други план као спорадично пријављивано и недовољно друштвено опасно. У том контексту, треба нагласити улогу коју у пријављивању овог кривичног дела надлежним државним органима (али и његовом откривању, спречавању и доказивању) имају како сами власници животиња, тако и удружења грађана која се баве заштитом животиња и чији се представници, од којих су многи и сами ветеринари који посвећено и савесно обављају своју делатност, у свом раду сусрећу са потенцијалним случајевима таквог поступања.

⁴⁰ Чл. 7. ст. 1. тачка 1. у вези са чл. 82. ст. 1. тачка 3. и чл. 85. ст. 1. Закон о добробити животиња

⁴¹ Чл. 138. ст. 1. у вези са чл. 160. ст. 2. и чл. 158. ст. 1. тачка 32. Закон о ветеринарству

⁴² Статистички билтен – Пунолетни учиниоци кривичних дела – Пријаве, оптужења и осуде – 2007, бр. 502, Републички завод за статистику, Београд, 2009

⁴³ Статистички билтен – Пунолетни учиниоци кривичних дела – Пријаве, оптужења и осуде – 2008, бр. 514, Републички завод за статистику, Београд, 2010

⁴⁴ Статистички билтен – Пунолетни учиниоци кривичних дела – Пријаве, оптужења и осуде – 2009, бр. 529, Републички завод за статистику, Београд, 2010

ЛИТЕРАТУРА

Фајнберг, Ц. (1987): Права животиња и нерођених поколења (превод: Бабић, Ј.), *Гледишта: Часопис Београдској универзитету*, вол. 28. бр. 7/8 : 25 – 38., Београд

Green, C. (2004): The Future of Veterinary Malpractice Liability in the Care of Companion Animals, *Animal Law*, Vol.10 :163 – 250, Animal Legal and Historical Center, Michigan State University College of Law, Michigan USA

Јовашевић, Д. (2003): Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом. Номос, Београд

Јовашевић, Д. (2006): Лексикон кривичног права. Службени гласник, Београд

Јовашевић, Д., Ђурђић, В. (2006): Кривично право – посебни део. Номос, Београд

Јовашевић, Д. (2009): Систем еколошких деликата – еколошко казнено право. Правни факултет у Нишу – Центар за публикације, Ниш

Kelch, T. (1999): The role of the rational and the emotive in a theory of animal rights, *Boston College Environmental Affairs Law Review* вол. 27. бр. 1. 1: 1 – 41., Boston, USA

Лазаревић, Љ. (2006): Коментар Кривичног законика Републике Србије. Савремена администрација, Београд

Mseachern Nunalee, M.M., Weedon, R. G. (2004): Modern Trends In Veterinary Malpractice: How Our Evolving Attitudes Toward Non-Human Animals Will Change Veterinary Medicine, *Animal Law*, Vol. 10, 125 – 161., Animal Legal and Historical Center, Michigan State University College of Law, Michigan USA

Пауновић, М. (2004): Права животиња – савремени међународни стандарди. Правни факултет Универзитета у Београду и „Ђуро Салај“ АД, Београд

Радишић, Ј. (2008): Медицинско право. Правни факултет Универзитета Унион у Београду и Номос, Београд

Regan, T.(2004): The Day May Come: : Legal Rights for Animals, *Animal Law Review at Lewis and Clark Law School*, Vol.10, Portland, Oregon, USA

Stewart Leavitt, E., Halverson, D. (1990): The Evolution of Anti – Cruelty Laws in the United States, in: *Animals and their Legal Rights – A Survey of American Laws from 1641 to 1990*, Animal Welfare Institute, Washington, DC, USA

Срзентић, Н., Лазаревић, Љ., Ђорђевић, М., Стајић, А., Краус, Б. (1991): Коментар Кривичног закона Републике Србије. Савремена администрација, Београд

Стојановић, З. (2006): Коментар кривичног законика. Службени гласник, Београд

Стојановић, З. (2009): Коментар кривичног законика. Службени гласник, Београд

Стојановић, З., Перић, О. (2000): Кривично право – посебни део. Службени гласник, Београд

Стубичан, Ђ. (1989): Етологија и ветеринарска етика. *Ветеринарски гласник – часопис Савеза ветеринара и ветеринарских техничара СФРЈ* вол. 43 бр. 6: 501- 505., Београд

Стубичан, Ђ., Ђукић, Б., Погачник, М. (1990): Ветеринарска етика у образовању и науци, *Ветеринарски гласник – часопис Савеза ветеринара и ветеринарских техничара СФРЈ* вол. 44., бр. 8 – 9., Београд

Tester, K. (1992): *Animals and Society – The Humanity of Animal Rights.* Routledge, London, UK

ИЗВОРИ

- Казнителни закон за полицајне преступе из 1850. године, у Београду, у Књигопечатниш Књажества Србског, 27.05.1850. године, Н.К.В. Н.Сов.105 (оригиналан документ)
- Криминални (Казнителни) законик за књажество Србију од 1860. године, „Збирка закона Краљевине Србије II – Казнени законик и кривични судски поступак“, Књијар издавач Геца Кон, Београд, 1911
- Кривични законик, „Службени гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009 и 111/2009
- Кривични закон Републике Србије, „Службени гласник СРС“, бр. 26/1977, 28/1977, 43/1977, 20/1979, 24/1984, 39/1986, 51/1987, 6/1989, 42/1989, 21/1990, и „Службени гласник РС“, бр. 16/1990, 26/1991, 75/1991, 9/1992, 49/1992, 51/1992, 23/1993, 67/1993, 47/1994, 17/1995, 44/1998, 10/2002, 11/2002, 80/2002, 39/2003 и 67/2003
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, „Службени гласник РС“, бр. 5/2010
- Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године, „Службени гласник РС“, бр. 13/2011
- Закон о здравственој заштити животиња од заразних болести које угрожавају целу земљу, „Службени лист СФРЈ“, бр. 43/1986 и 53/1991
- Закон о здравственој заштити животиња, „Службени гласник РС“, бр. 37/1991, 50/1992, 33/1993, 52/1993, 53/1995, 52/1996 и 25/2000
- Закон о ветеринарству, „Службени гласник РС“, бр. 91/2005 и 30/2010
- Закон о заштити животне средине, „Службени гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009 и 72/2009

- Закон о заштити природе, „Службени гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010
- Закон о добробити животиња, „Службени гласник РС“, бр. 41/2009
- Закон о потврђивању Европске конвенције о заштити кућних љубимаца, „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2010
- Статистички билтен – Пунолетни учиниоци кривичних дела – Пријаве, оптужења и осуде – 2007, бр. 502, Републички завод за статистику, Београд, 2009
- Статистички билтен – Пунолетни учиниоци кривичних дела – Пријаве, оптужења и осуде – 2008, бр. 514, Републички завод за статистику, Београд, 2010
- Статистички билтен – Пунолетни учиниоци кривичних дела – Пријаве, оптужења и осуде – 2009, бр. 529, Републички завод за статистику, Београд, 2010
- Саопштење: Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији 2010, бр. 201, Републички завод за статистику, Београд, 15.07.2011.
- Кодекс Ветеринарско – медицинске етике, усвојен 13.10.2007. године, преузето са: <http://www.vetks.org.rs/documents/organizaciona/kodeks.pdf>, приступ: 30.08.2011. године
- Статут Ветеринарске коморе Србије, Statut Veterinarske komore Srbije, преузето са: <http://www.vetks.org.rs/documents/organizaciona/statut.pdf>, приступ: 30.08.2011. године
- Дисциплинско – етички правилник Ветеринарске коморе Србије, усвојен 10.10.2007. године, преузето са: <http://www.vetks.org.rs/documents/normativna/disc-eticki%20prav.pdf>, приступ: 30.08.2011. године
- Constitution of The World Veterinary Association, преузето са: <http://www.worldvet.org/manuals/03CONSTL.pdf>, приступ: 23.09.2011. године
- Code of Professional Ethics of The World Veterinary Association, преузето са: <http://www.worldvet.org/manuals/T-1-1.pdf>, приступ: 23.09.2011. године
- European Veterinary Code of Conduct, adopted 6 June 2008, Federation of Veterinarians of Europe FVE/07/doc/045, преузето са: http://www.fve.org/news/position_papers/veterinary_profession/fve_07_045_codeof_conduct.pdf, приступ: 27.09.2011. године
- European Code of Good Veterinary Practice, Federation of Veterinarians of Europe, 2002. године, преузето са: <http://www.fve.org/news/publications/pdf/gvp.pdf>, приступ: 27.09.2011. године
- European Veterinary Act, adopted 7 June 2008, Federation of Veterinarians of Europe FVE/08/doc/009, преузето са:

http://www.fve.org/news/position_papers/veterinary_profession/fve_08_009_vetact.pdf , приступ: 27.09.2011. године

- The Terrestrial Animal Health Code, 19th edition, World Organisation for Animal Health (OIE), 2011. године, преузето са:

http://www.oie.int/fileadmin/Home/eng/Health_standards/tahc/2010/ensommaire.htm , приступ: 28.09.2011. године

- The Aquatic Animal Health Code, 14th edition, World Organisation for Animal Health (OIE), 2011. године, преузето са: <http://www.oie.int/international-standard-setting/aquatic-code/access-online/> , приступ: 28.09.2011. године

- Principles of Veterinary Medical Ethics of the American Veterinary Medical Association (AVMA) , преузето са: <http://www.avma.org/issues/policy/ethics.asp> , приступ: 29.09.2011. године

- European Convention for the Protection of Pet Animals, Strasbourg, 13.11.1987., Council of Europe, *European Treaty Series - No. 125* преузето са:

<http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/172.htm> , приступ: 08.09.2011. године

- Регистар заштићених природних добара, Завод за заштиту природе Републике Србије

http://www.natureprotection.org.rs/images/stories/pdf/registar_zasticenih_dobara_ci_rilica.pdf , приступ: 28.11.2011. године

ANA BATRIĆEVIĆ

CRIMINAL OFFENCE OF MALPRACTICE IN VETERINARY SERVICES IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

Malpractice in veterinary services is a criminal offence directed against several significant ecological and social values – health and welfare of animals, human health, agriculture as an economic branch and entire environment. Therefore, veterinarians' acts or omissions representing the most serious violations of professional and ethical rules of veterinary medicine, as well as the most severe infringements of fundamental principles of good veterinary practice, are forbidden and punishable on both – national as well as international level either as criminal offences or as misdemeanors. Not only do such behaviors result in perpetrator's criminal responsibility, but they also lead to his professional and ethical liability, in front of the bodies of veterinary chamber, and, finally, generate his obligation to provide material compensation to animal's owner. Until 1st January 2006, when current Criminal Code of the Republic of Serbia came into force, this criminal offence had been systematized within criminal offences against economy. Nowadays, it is a part of Code's 24th chapter, dedicated to criminal offences against environment. According to paragraph 271 of the Criminal Code of the Republic of Serbia, malpractice in veterinary services is committed by a veterinarian (or authorized veterinary staff) who, in rendering veterinary assistance, prescribes or applies an obviously inadequate means or obviously inadequate method of treatment or otherwise acts unconscientiously in treating animals thereby causing death of animals or other considerable damage. However, several other forms of veterinary malpractice and other related human behaviors directed against animal welfare, such as animal cruelty or animal abuse, which accompany or engender this criminal phenomenon, are not incriminated solely by the provisions of the Criminal Code. Namely, the provisions of Law on Animal Welfare and Law on Veterinary Services are also of immense importance when it comes to detecting, preventing and suppressing malpractice in veterinary services and other activities that threaten or violate health and welfare of animals and, through that, appear to endanger human health and the survival and sustainable development of the entire environment. Besides, national and international Codes of Veterinary Ethics, adopted by relevant and respectful veterinary associations also seem to be valuable sources of criteria and standards that are supposed to be fulfilled in order to avoid the conduct that could be characterized as malpractice.